Trafikförvaltningen
Strategisk utveckling

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-11-11

Ärende
TN 2020-1039

Infosäkerhetsklass
K1 (Öppen)

Handläggare
Jens Plambeck
08-6861651
jens.plambeck@sll.se

Trafiknämnden
2020-12-15, punkt 14

Förslag till yttrande över motion 2020:31 av Jens Sjöström m.fl. (S) angående sociala och arbetsrättsliga krav vid upphandlingar

Ärendebeskrivning

I motionen föreslås att arbetsrättsliga villkor enligt SLL:s uppförandekod och Upphandlingsmyndighetens bestämmelser ska uppfyllas av tilldelad leverantör i samband med upphandling. Vidare föreslås att riktlinjer för upphandlingsdokumentation uppdateras med krav på bland annat villkor i nivå med kollektivavtal, försäkringar, verksamhetsövergång och begränsning i antalet leverantörsled. Avslutningsvis föreslås att de uppdaterade riktlinjerna remitteras till berörda fackliga organisationer före fastställande.

Beslutsunderlag

Förvaltningschefens tjänsteutlåtande samt
motion 2020:31 av Jens Sjöström m.fl. (S) angående sociala och arbetsrättsliga krav vid upphandlingar, daterad den 23 juni 2020

Förslag till beslut

Förvaltningschefen föreslår att trafiknämnden beslutar följande.

1. Nämnden avger yttrande enligt förslag.

Trafikförvaltningen
Strategisk utveckling

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-11-11

Ärende
TN 2020-1039

Infosäkerhetsklass
K1 (Öppen)

Förslag och motivering

Bakgrund arbetsrättsliga villkor

Bestämmelserna som trädde i kraft den 1 juni 2017 innebär att upphandlande myndigheter och enheter är skyldiga att ställa krav på arbetsrättsliga villkor om lön, semester och arbetstid i nivå med kollektivavtal – om det är behövligt och villkoren går att fastställa.

Skyldighet gäller vid upphandling av varor, tjänster, byggentreprenader samt koncessioner över tröskelvärden enligt respektive lag. Reglerna finns i 17 kap. 2-5 §§ LOU, 16 kap. 2-5 §§ LUF samt i 14 kap. 2-5 §§ LUK.

Villkoren på leverantören anges enligt en lägsta nivå som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige i den aktuella branschen (dock inte lägre nivå än vad som följer av lag). Bestämmelserna innebär inte att det blir tillåtet att ställa krav på att leverantören ska vara bunden av ett kollektivavtal.

De arbetsrättsliga villkoren ska gälla även för underleverantörer.

Trafikförvaltningens tillämpning av arbetsrättsliga villkor

Enligt gällande upphandlingslagstiftning är således trafikförvaltningen skyldig att göra en behövlighetsbedömning i samband med upphandling för att därigenom bedöma huruvida arbetsrättsliga villkor behöver säkerställas genom vissa i upphandlingsdokumentationen stipulerade krav. Bedöms det finnas en risk för oskäliga villkor ska arbetsrättsliga villkor ställas.

Krav på lönenivå, semester och arbetstid har bl.a. ställts i samband med upphandling av färdtjänsttaxi då det i behövlighetsbedömningen ansågs finnas risk för oskäliga arbetsvillkor. I samband med behövlighetsbedömningen genomförs en dialog med bland annat fackliga organisationer för att inhämta fakta och underlag till behövlighetsbedömningen.

I trafikförvaltningens Riktlinje Social hållbarhet SL-S-476710 anges att trafikförvaltningens upphandlingar ska omhänderta vissa krav kopplat till social hållbarhet, däribland, om så bedöms behövligt, arbetsrättsliga villkor.

I riktlinjen ställs bland annat följande krav på leverantörer med avseende på arbetsrätt och rättigheterna för anställda, oavsett i vilket land exempelvis en vara tillverkas eller en tjänst utförs.

- Att acceptera den lagstiftning om minimilön, det socialförsäkringsskydd, det arbetarskydd och den arbetsmiljölagstiftning som gäller.
- Att arbetsmiljön ska vara säker och hygienisk.
- Att lön ska betalas direkt till arbetstagaren på överenskommen tid och till fullo.
- Att levnadslöner betalas till de anställda.
- Att övertidsersättning betalas ut och tydligt specificeras i lönebeskedet.
- Att arbetstagarna ska ha minst en vilodag i veckan.
- Att veckoarbetstiden inte får överstiga de lagliga gränserna eller 60 timmar i veckan, inklusive övertid.
- Att ledighet, inklusive semester, helgdagar, sjukledighet och föräldraledighet ska ersättas i enlighet med nationell lagstiftning.

Pågående och fortsatt arbete

Upphandlingsmyndigheten arbetar med framtagande av en nationell vägledning om behövlighetsbedömningar, men i nuläget saknas vägledning inom området. I väntan på nationell vägledning har förvaltning för utbyggd tunnelbana (FUT) tillsammans med Trafikverket tagit fram en behövlighetsbedömning och särskilda arbetsrättsliga villkor för entreprenader. Underlaget har godkänts av berörda arbetsmarknadsparter.

I avvaktan på nationell vägledning tillämpar trafikförvaltningen vid behov Trafikverkets och FUT:s krav i entreprenadupphandlingar över tröskelvärdet, vilket harmoniserar med kraven som tillämpas av andra stora aktörer i branschen och att arbetsmarknadens parter redan har godkänt underlaget. Gemensam kravställning kan förmodas ge större genomslag hos marknadens aktörer och i branschen om de stora beställarna inom bygg- och anläggningsprojekt har en gemensam grund för kravställning gällande arbetsrättsliga villkor.

Att utveckla och förvalta kraven tillsammans med Trafikverket och FUT är en kostnadseffektiv lösning i avvaktan på nationell vägledning. Kravställningen behöver utvecklas för att kunna tillämpas bredare inom trafikförvaltningens

verksamhet, exempelvis saknas yrkeskategorier i FUT:s och Trafikverkets underlag. Trafikförvaltningen avser avvakta Upphandlingsmyndighetens arbete gällande dessa kategorier.

David Lagneholm
Förvaltningschef

Jens Plambeck
Chef Strategisk utveckling

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Ankom
Region Stockholm
2020 -06- 23
Dnr RS 2020-0547

2020:31

MOTION
2020-06-23

Motion av Jens Sjöström, Talla Alkurdi, Robert Johansson, Petra Larsson och Rolf Lindell (S) angående sociala och arbetsrättsliga krav vid upphandlingar

Region Stockholm gör många stora investeringar i bland annat infrastruktur och upphandlar för miljardbelopp framförallt utförande av sjukvård och kollektivtrafik.

Byggandet av framtidens kollektivtrafik är viktigt för den fortsatta, klimatmässigt hållbara, tillväxten i stockholmsregionen. Även upprustningen av våra fastigheter för framtidens hälso- och sjukvård är viktigt för att hålla takt med sjukvårdens utveckling. Tyvärr blir dessa infrastrukturprojekt dyrare än beräknat och i jakten på pressade kostnader väljs alltför ofta lägsta pris framför kvalitet. Det här leder till ökad press och stress för personalen, sämre arbetsmiljö och i sina yttersta fall allvarliga olyckor och död.

Ingen vill att dödsfall och allvarliga olyckor ska bli en del av arbetet med att bygga ut tunnelbanan eller något av de andra infrastrukturprojekt som Region Stockholm bedriver. Det kan vi inte acceptera. Men för att motverka det har vi inom politiken ett ansvar. Vi måste ställa krav på villkor i nivå med kollektivavtal. Utöver krav i nivåer med gällande upphandlingslagar anser vi att det i riskfyllda arbeten som detta ska ställas krav på försäkringar i nivå med FORA-paket, däribland inkluderas arbetsskada, pension, föräldraförsäkring, uppsägning, dödsfall, olycksfall och sjukdom. För att möjliggöra effektiv uppföljning bör också antalet underentreprenörsled begränsas. Enligt gällande lagstiftning ska arbetsrättsliga villkor alltid ställas när det är behövligt, alltså när det råder risk för oskäliga arbetsvillkor och/eller osund konkurrens. Våra infrastrukturprojekt och andra stora byggprojekt faller in i den kategorin.

Inom hälso- och sjukvården finns utförare som inte har försäkringar och förmåner i nivå med tillämpliga kollektivavtal på området.

Ett ytterligare orosmoment för personalen sker i upphandlingen av en ny entreprenör. Då finns en oro för att den nya entreprenören inte ska ta över all personal. Krav på verksamhetsövergång ställs i vanliga fall i avtalen med de nya entreprenörerna men för att förtydliga regionens ståndpunkt och minska personalens oro bör dessa krav framgå redan från början.

För att dessa krav ska få effekt måste de ställas redan i upphandlingsdokumentationen. Då vet samtliga anbudsgivare vad som förväntas och kan räkna på sina anbud utifrån det. Kraven måste självklart även gälla underentreprenörer. Generellt ökar risken för missförhållanden och det blir svårare att följa upp ju fler underentreprenörsled det finns, därför bör detta begränsas.

Inom Region Stockholm (f.d. SLL) finns idag en uppförandekod som säger att: " bedriva vår verksamhet så att den främjar en hållbar utveckling. I enlighet med detta vill vi verka för att de varor och tjänster som köps in är producerade under hållbara och ansvarsfulla förhållanden. / …/ Varor och tjänster som levereras …/…/.. ska vara förenliga med bl.a. ILO:s åtta kärnkonventioner och FN:s deklaration mot korruption". Vår uppförandekod öppnar alltså för möjligheten att ställa tydligare krav på sociala villkor vid upphandling.

Även Upphandlingsmyndigheten bestämmelser om arbetsrättsliga villkor ger stöd i detta. Upphandlingsmyndigheten skriver: "Upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall (beroende på storleksordning, "tröskelvärde") är skyldiga att ställa arbetsrättsliga villkor. Dessa ska avse lön, semester och arbetstid enligt ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige. /…/ De arbetsrättsliga villkoren ska fastställas i enlighet med angivna nivåer om lön, semester och arbetstid som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen." Det

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

MOTION
2020-06-23

finns ytterligare verktyg att ta till. Enligt ny lagstiftning inte bara kan, utan ska myndigheter ställa krav på lön och andra villkor vid upphandlingar. Region Stockholm har hittills inte inkluderat dessa krav i sina riktlinjer.

Det är dags för att dessa delar tydligare inarbetas i Region Stockholms upphandlingsarbete. Personalens arbetsmiljö och arbetsvillkor är livsviktiga och ingenting som vi kan riskera att slumpa bort.

Mot bakgrund av detta föreslår vi:

att tilldelad leverantör ska uppfylla de villkor som gäller enligt SLL:s uppförandekod och Upphandlingsmyndighetens bestämmelser om arbetsrättsliga villkor.

att i syfte att ytterligare konkretisera första att satsen, riktlinjer för upphandlingsdokumentation uppdateras med krav på villkor i nivå med kollektivavtal, krav på försäkringar i nivå med FORA-paket (inklusive försäkring vid arbetsskada, pension, föräldraförsäkring, uppsägning, dödsfall, olycksfall och sjukdom), krav på verksamhetsövergångar samt begränsning i antalet underentreprenörsled.

att dessa uppdaterade riktlinjer remitteras till berörda fackliga organisationer innan antagande.

Jens Sjöström

Talla Alkurdi

Robert Johansson

Petra Larsson

Rolf Lindell